

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs

Atbildīgā par izdevumu Tatjana Fomina

ISEC redakcija

Зміст

Вступ.....	2
Мета і задачі навчального предмету.....	4
Учбовий зміст	5
Порядок і час засвоєння учбового матеріалу.....	8
10 клас.....	8
11 клас.....	23
12 клас.....	32
Форми та методичні прийоми оцінювання навчальних досягнень учнів	46
Перелік навчальних посібників.....	48
Методи навчання	49

Вступ

Зразок програми учбового предмету «Українська мова і література» для загальної середньої освіти (далі – програма) розроблено Центром змісту навчання та екзаменації відповідно до вимог Закону про загальну освіту Латвійської республіки, згідно з Стандартом про загальну середню освіту і Стандартом учбового предмету «Українська мова і література» для загальної середньої освіти.

Дана програма є частиною загальної освітньої програми, яка складається з цілей і задач учбового предмету, учбового змісту, послідовності засвоєння учбового змісту і передбаченого для засвоєння учбового матеріалу часу, форм оцінювання учбових досягнень учнів і переліку використовуваних підручників і учбових посібників для засвоєння учбового матеріалу.

Програма призначена для шкіл, які здійснюють програму для національних меншин, і розрахована на три роки навчання.

Пропонована програма має рекомендаційний характер. Кожний учитель має право розробити свою авторську програму або конкретизувати і доповнити учбовий зміст цієї програми, порядок засвоєння матеріалу, учбові методи, використовувані учбові засоби тощо.

Програма розвиває зміст навчання з української мови та літератури в основній школі. Зміст літературної освіти в середній школі відштовхується від сприйняття літератури як одного з видів мистецтв, сформованого в основній школі, і включається в більш широкий культурний контекст – контекст національної та світової культур. Зміст освіти з української мови та літератури в середній школі спирається на базові компетенції в галузі рідної мови, сформовані в основній школі, й вдосконалюється за рахунок розширення сфер комунікації, засвоєння національних риторичних традицій і сучасних мовленнєвих ідеалів.

Програма об'єднує зміст двох учбових предметів – української мови та української літератури – і ставить однакові вимоги до їх засвоєння. Інтеграція зумовлена загальним стратегічним значенням цих учбових дисциплін: рідна мова і література як невід'ємна складова національної культури є надзвичайно важливим чинником формування національної ідентичності й одночасно (як складова світової культури) сприяє прилученню до світових культурних цінностей і відчуттю приналежності до європейської спільноти.

Інтеграція диктується і спільністю одиниці навчання – текстом як явищем культури, як одиницею мови і як результатом комунікативної діяльності.

Програма заснована на сучасних філософсько-культурологічних концепціях опису, вивчення, аналізу й інтерпретації явищ культури як системи текстів (Лотман Ю. М., Успенський Б. А., Барт Р., Еко У., Гадамер Х.-Г.). Культура в цьому випадку розуміється як сфера комунікації (діалогу) індивіда і соціума, автора і читача, тексту і контексту (Бахтін М., Бубер М., Біблер В., Рікер П.).

Культурно-комунікативна діяльність, в яку включається учень, здійснюється через сприйняття і створення різних типів текстів, як письмових, так і усних. Добір текстів для текстуального вивчення здійснюється за принципами високих естетичних критеріїв, які засобами мистецтва слова сприяють вихованню людини-патріота, відкритості стосовно основних норм гуманістичної моралі, усвідомленню змісту і духовної ваги інших індивідуальних цінносних орієнтацій і життєвих позицій, толерантному ставленню до них.

Програма адресована вчителям української мови та літератури, авторам учбової літератури, видавництвам, фахівцям в галузі шкільної освіти, батькам, а також учням середньої школи, в тому числі й з особливими потребами. Беручи її за основу, вчитель коректує її зміст стосовно тих проблем, які виникають в учнів з особливими потребами при засвоєнні курсу української мови та літератури.

Структура програми, її змістове наповнення передбачає міжпредметні зв'язки з історією України, латиською літературою, основами культури, візуальним мистецтвом.

Мета і задачі навчального предмету

Мета учбового предмету

Вдосконалювати компетенції учня в сфері рідної мови та літератури як засобу духовного і інтелектуального саморозвитку та самореалізації особистості в полікультурному світовому суспільстві.

Задачі учбового предмету

Сприяти оволодінню способами розуміння літературного твору, риторикою і мовною діяльністю для успішної участі в процесах художньої і нехудожньої комунікації.

Розвивати вміння учнів в сфері засвоєння жанрово-стильової різноманітності літературних творів, стилістики і культури використання мови для творчого розвитку традицій рідної словесності в умовах діаспори.

Розвивати потребу і здатність брати участь в міжкультурному діалозі на основі розуміння спільності національних і світових принципів побудови художніх і нехудожніх текстів.

Учбовий зміст

Компонент навчального змісту	Обов'язковий зміст навчального предмету	10 клас	11 клас	12 клас
<p>Комунікативна і мовна компетенція</p>	<p>Риторика публічного виступу і діалогічного мовлення. Види промов. Культура спілкування.</p> <p>Літературно-мовні норми. Функціональні стилі. Мовні жанри як особливі типи текстів.</p> <p>Діалог читача з літературним текстом.</p> <p>Сприйняття й інтерпретація літературного тексту.</p> <p>Сюжетно-композиційна і мовна організація художнього тексту.</p> <p>Літературні жанри в різних типах творчості.</p>	<p>Поняття про риторику як науку і мистецтво спілкування.</p> <p>Ефективність і оптимальність як основні критерії риторики.</p> <p>Види мовленнєвої діяльності. Ситуація спілкування.</p> <p>Орфоепічні літературно-мовні норми.</p> <p>Орфографічні літературно-мовні норми.</p> <p>Комунікативна діяльність в літературі.</p> <p>Біографічні відомості про найвидатніших письменників у зв'язку зі стислою характеристикою епохи романтизму.</p> <p>Образи авторів в епосі: автор-оповідач, автор-розповідач.</p> <p>Художня концепція Всесвіту і людини.</p> <p>Пафос, типи пафосу в романтичній літературі.</p> <p>Художній твір як багаторівнева система художніх образів.</p>	<p>Риторика діалогічного мовлення і культура спілкування. Стратегії поведінки в різних ситуаціях діалогічного спілкування.</p> <p>Дискутивне мовлення. Види аргументів і структура доказів. Основні стратегії, тактики й прийоми диспуту. Культура критики.</p> <p>Лексичні літературно-мовні норми.</p> <p>Морфологічні літературно-мовні норми.</p> <p>Цілісність сприйняття художнього твору: характери, конфлікти, ідеї, позиція автора.</p> <p>Біографічні відомості про найвидатніших письменників у зв'язку зі стислою характеристикою епохи реалізму.</p> <p>Образи авторів у ліриці: ліричний суб'єкт, ліричний герой, ліричний персонаж.</p> <p>Поняття національного і</p>	<p>Риторика публічного виступу. Види промов. Зміст, структура і мова публічної промови. Невербальна поведінка оратора.</p> <p>Синтаксичні та пунктуаційні літературно-мовні норми.</p> <p>Функціональні стилі: науковий, публіцистичний, офіційно-діловий, художній, розмовний.</p> <p>Мовленнєві жанри як особливі типи текстів.</p> <p>Система відносин «автор – художній твір – читач».</p> <p>Біографічні відомості про найвидатніших письменників у зв'язку зі стислою характеристикою епохи модернізму.</p> <p>«Автор – мислитель» в ліриці; в епосі: автор – епоха – людина.</p> <p>Зв'язок світогляду із творчістю.</p> <p>Пафос, типи пафосу:</p>

Компонент навчального змісту	Обов'язковий зміст навчального предмету	10 клас	11 клас	12 клас
		<p>Поняття про художній час, художній простір.</p> <p>Поняття про літературні роди і жанри (епічні жанри: оповідання, повість, роман; ліричні: ода, елегія, лірична поема; ліро-епічні жанри: балада, ліро-епічна поема; драматичні жанри: трагедія, драма, комедія).</p> <p>Сюжетно-композиційна і мовленнєва організація художнього тексту.</p>	<p>вселюдського.</p> <p>Пафос, типи пафосу: іронічний, сатиричний, юмористичний.</p> <p>Умовність зображення (події поза конкретним часом і простором).</p> <p>Літературні жанри: оповідання; повість; поема; прозаїчний цикл.</p> <p>Поновлення традиційних жанрових форм у романтичному, реалістичному і модерністському типах творчості: символізм, неореалізм, експресіонізм, футуризм, імпресіонізм.</p> <p>Гумореска (усмішка).</p> <p>Соціально-психологічна новела. Сонет.</p>	<p>героїчний, трагічний, драматичний.</p> <p>Пошукове розмаїття сучасної прози: реалістична і наукова фантастика, утопія, антиутопія, фентезі.</p> <p>Історична правда і художній вимисел.</p> <p>Літературні жанри: роман у віршах; драма; комедія; роман; історичний роман; кіноповість; кінопоема.</p> <p>Ідейно-стильове розмаїття, тематична і формотворча новизна творів, пошуковість, експериментаторство.</p>
Соціокультурна компетенція	<p>Рідна мова в мовній ситуації Латвії і Європи.</p> <p>Рідна мова в міжкультурному спілкуванні.</p> <p>Мовні традиції і міжкультурний діалог.</p>	<p>Роль мови у формуванні і самовираженні особистості.</p> <p>Місце української мови в мовній ситуації Латвії, Європи, світу.</p> <p>Загальнокультурний характер основ риторики.</p> <p>Національний риторичний ідеал.</p>	<p>Особливості функціонування рідної мови в діаспорі.</p> <p>Культура використання сучасних джерел інформації: графіки, символи, знаки, діаграми. Інтернет, електронні каталоги, словники, засоби</p>	<p>Сучасне європейське суспільство і багатомовність.</p> <p>Принципи комунікативної співпраці.</p> <p>Способи роботи з інформацією: алгоритми читання, прийоми</p>

Компонент навчального змісту	Обов'язковий зміст навчального предмету	10 клас	11 клас	12 клас
	<p>Використання засобів інформації.</p> <p>Типи художньої творчості і стильові моделі в національній літературі.</p> <p>Культурний контекст літературного твору.</p> <p>Літературна класика і масова література.</p> <p>Література і культурна ідентичність.</p>	<p>Національний характер і особливості вербальної і невербальної поведінки.</p> <p>Основні джерела добору інформації для усних і письмових висловлювань (засоби масової інформації, довідники, словники, енциклопедії, Інтернет), культура їх використання.</p> <p>Поняття про стильову модель (бароко, сентименталізм, романтизм).</p> <p>Творчість письменника як реалізація стильової моделі.</p> <p>Українська література як частина світової літератури і культури.</p> <p>Література і культурно-історична епоха романтизму.</p> <p>Література і художня культура романтизму.</p> <p>Культурний контекст літературного твору.</p> <p>Література і національна ідентичність.</p>	<p>масової інформації.</p> <p>Стильова модель: новоромантизм, реалізм, неокласицизм, авангардизм.</p> <p>Літературні зв'язки і впливи.</p> <p>Література і культурно-історична епоха реалізму.</p> <p>Література і художня культура реалізму.</p> <p>Література в суспільстві.</p> <p>Література і культурна ідентичність.</p>	<p>ефективного слухання.</p> <p>Стильові моделі: модернізм (імпресіонізм, неореалізм, символізм, експресіонізм), постмодернізм, неоромантизм.</p> <p>Вічні мотиви і образи.</p> <p>Література і культурно-історична епоха модернізму.</p> <p>Література і художня культура модернізму.</p> <p>Літературна класика і масова культура.</p> <p>Література і європейська ідентичність.</p>

Порядок і час засвоєння учбового матеріалу

Результати навчальної діяльності учнів в емоційно-ціннісній сфері подано курсивом.

10 клас

1. Поняття про риторику як науку і мистецтво спілкування (15% учбового часу)

- 1.1. загальні відомості про виникнення і розвиток риторики (ораторське мистецтво стародавнього світу, риторика в Європі);
- 1.2. основні критерії ораторського мистецтва;
- 1.3. етапи розвитку риторики в Україні, зразки класичних і сучасних усних і письмових виступів;
- 1.4. ситуація спілкування;
- 1.5. жанри усного і писемного мовлення: (бібліографія, анотація, тематичні виписки, тези, доповідь і реферат, відгук на твір мистецтва, ту чи іншу подію культурного життя, стаття на морально-етичну тему, лист (приватний)).

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Має поняття про риторику як науку і мистецтво спілкування.</p> <p>Усвідомлює ефективність і оптимальність як основні критерії риторики.</p> <p>Вміє ставити важливі, актуальні проблеми, має чітку позицію щодо предмета обговорення.</p> <p>Вміє застосовувати основні прийоми і правила, що стосуються вибору теми, її осмислення, добору і систематизації матеріалу, виділення головного, побудови мовленнєвого твору.</p> <p>Забезпечує мовленнєве оформлення змісту відповідно до жанру, стилю, типу і вимог культури мовлення.</p> <p>Оцінює і вдосконалює власну мовленнєву діяльність.</p> <p>Знає жанри усного і писемного мовлення.</p>	<p>Визначає найважливіші віхи розвитку риторики у світі і в Україні.</p> <p>Знає риси національного риторичного ідеалу, особливості вербальної й невербальної поведінки українців.</p> <p>Знає й аналізує виступи ораторів стародавнього світу та виступи відомих українських письменників (митрополіт Іларіон, І.Вишенський, М.Смотрицький, Ф.Прокопович, Г.Сковорода, Т.Шевченко, І.Франко, О.Довженко, М.Рильський, О.Гончар та ін.).</p> <p>Усвідомлює загальнокультурний характер основ риторики.</p> <p><i>Керується моральними нормами у власному мовленні.</i></p>

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Вміє виступати усно і писати письмові твори.</p> <p>Дотримується особливостей обраних мовленнєвих жанрів, засвоєних мовних і мовленнєвих норм.</p> <p>Аналізує зразкові тексти різних стилів і жанрів, знаходить в них прийоми риторичної майстерності й творчо використовує їх у власному мовленні.</p>	

2. Художня література як вид мистецтва (10 % учбового часу)

- 2.1. що таке стильова модель?;
- 2.2. автор і його творіння: стилістичні прийоми і художні засоби вираження;
- 2.3. міфологічна свідомість і її відбиття в давній літературі: епос як тип літературної творчості (давньогрецький епос, антична драматургія, давньоруська житійна література, скандинавський епос);
- 2.4. періодизація української літератури, зв'язок її з усною народною творчістю.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Виявляє характерні риси різноманітних художніх принципів.</p> <p>Знає відмінні риси міфу як особливого засобу сприйняття й пізнання світу.</p> <p>Називає основні особливості епосу.</p> <p>Виявляє й інтерпретує особливості епосу як типу літературної творчості.</p> <p>Вміє знаходити і аналізувати художні образи в художньому тексті.</p> <p>Аналізує текст з точки зору художньо-зображувальних засобів (метафори, епітету, асонансу, порівняння, алітерації, рими, ритму).</p> <p>Інтерпретує текст літературного твору з точки зору особливостей художнього простору і часу.</p> <p>Аналізує якості античної драматургії (структуру й композицію трагедії, комедії).</p> <p>Знаходить ознаки мовленнєвого ідеалу в творах античної літератури, давньоруської літератури, скандинавському епосі.</p> <p>Засвоює поняття:</p> <ul style="list-style-type: none">• стильова модель,• епічний час,	<p>Знає основні риси різноманітних художніх принципів в літературі й мистецтві (романтичний, реалістичний, символічний, міфологічний).</p> <p>Знає періодизацію української літератури, її зв'язок з усною народною творчістю.</p> <p>Ознайомлений з розвитком культури і слов'янської міфології в дохристиянський період.</p> <p>Вміє використовувати різні джерела інформації (музей, бібліотеки, Інтернет) для характеристики культурного контексту епохи.</p> <p>Вибирає найбільш ефективне джерело інформації для аргументації власної думки.</p> <p><i>Усвідомлює давньоруську літературу як спільну основу словесного мистецтва трьох східнослов'янських народностей.</i></p>

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<ul style="list-style-type: none"> • мовленнєвий ідеал. 	

Рекомендовані автори і твори

«Літопис Руський», «Галицько-Волинський літопис», «Повість минулих літ», «Слово про похід Ігорів», «Слово про Закон і благодать» Іларіона, перекладна церковна література, перекладна світська література, уривки з «Велесової книги».

3. Високе Середньовіччя і Відродження (Ренесанс) (10% учбового часу)

- 3.1. історико-культурний контекст епохи Середньовіччя і Відродження;
- 3.2. людина і світ в літературі середньовіччя: середньовічний літературний епос, зв'язок середньовічної літератури зі спадщиною античності та християнства;
- 3.3. особистість і її моральні якості в літературі Відродження; ренесансний ідеал гармонійної особистості;
- 3.4. становлення і розвиток драматургії в давній українській літературі; класицизм у давньоукраїнській літературі.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Знає основні особливості середньовічного епосу.</p> <p>Розуміє різні ступені умовності в художньому світі.</p> <p>Знає основні особливості композиції художнього тексту.</p> <p>Вміє встановлювати взаємозв'язок теми та ідеї художнього твору.</p> <p>Характеризує ступінь умовності в художньому світі.</p> <p>Виявляє й інтерпретує особливості епосу як типу літературної творчості.</p> <p>Аналізує художній текст з точки зору художньо-зображувальних засобів.</p> <p>Створює усні та письмові твори згідно з вимогами літературної мови.</p> <p>Вміє знаходити ознаки мовленнєвого ідеалу в творах середньовічної та ренесансної літератури.</p> <p>Аналізує текст літературного твору з точки зору особливостей художнього часу і простору.</p> <p>Аналізує текст з сюжетно-композиційної точки зору.</p> <p>Будує власне мовлення згідно з основними критеріями риторики (ефективність та оптимальність).</p> <p>Будує власні тексти, дотримуючись вимог вибраного стилю.</p>	<p>Засвоює низку естетичних категорій твору як художньої системи.</p> <p>Розуміє місце та роль визначних творів українських письменників середньовіччя та ренесансу у світовому літературному процесі та в історії української літератури.</p> <p>Усвідомлює значення давньоукраїнської драматургії для становлення і розвитку драматургії в новій українській літературі.</p> <p><i>Осмилює з позицій сьогодення трагічні сторінки давньоминулої історії українського народу, відчуває повагу до козаків – оборонців України.</i></p>

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
Засвоює поняття: <ul style="list-style-type: none"> • художній час і простір, • теоцентризм, • ренесансний реалізм, • героїчний пафос. 	

Рекомендовані автори і твори

Літопис Самовидця, Самуїл Величко «Сказання про війну козацьку...», Анонім «Історія русів», драма Феофана Прокоповича «Володимир», Якуб Гаватович «Інтермедія друга до «Трагедії, або образу смерті...», Митрофан Довгалевський «Властотворний образ. Третя інтерлюдія», вертеп.

4. Бароко (10% учбового часу)

- 4.1. історико-культурне тло епохи бароко;
- 4.2. ілюзія і реальність в художньому просторі бароко;
- 4.3. основні мотиви літератури бароко;
- 4.4. відображення кризи ренесансних уявлень про гармонійну особистість та ідеальне суспільство.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Знає відмінні риси стильової моделі бароко.</p> <p>Усвідомлює головні особливості художнього часу й простору літературного твору.</p> <p>Знає основні відмінності європейського та українського бароко.</p> <p>Розуміє, як проявляється авторська концепція світу в художньому творі.</p> <p>Вміє зіставляти національний і загальноєвропейський варіант стильової моделі бароко.</p> <p>Розрізняє ступінь умовності в художньому світі.</p> <p>Зіставляє художній світ з нехудожнім, виказує своє відношення до прочитаного.</p> <p>Аналізує текст літературного твору з точки зору особливостей художнього часу и простору.</p> <p>Будує власне мовлення відповідно до критеріїв ефективності й оптимальності.</p> <p>Порівнює й аналізує літературний твір, використовуючи знання про стилістичну своєрідність бароко.</p> <p>Виказує своє відношення до змісту художнього твору, спираючись на власне розуміння образу автора.</p> <p>Створює власні тексти (відгук, рецензія, есе, інтерв'ю), зіставляючи</p>	<p>Розуміє характерну рису давнього українського письменства – існування літератури книжної й усної в їх взаємозв'язках.</p> <p>Знайомиться з творчістю видатних письменників українського бароко.</p> <p>Знає основні жанри, теми, образи, ідеї українського бароко, його соціальні, національні та естетичні ідеали.</p> <p>Усвідомлює значення для розквіту літератури XVII–XVIII усної народної творчості.</p> <p>Розуміє роль літературного бароко у розвитку художнього мислення в українській літературі.</p> <p>Розуміє важливість для становлення і реалізації себе як особистості ідей самопізнання та гармонії зі світом.</p>

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>авторську, власну та інші точки зору на літературний твір.</p> <p>Вчиться створювати логічні тексти для підтвердження власної позиції, використовуючи знання основ риторики.</p> <p>Редагує свої та чужі тексти з точки зору правильності мовлення й мовленнєвої майстерності.</p> <p>Оцінює художній твір, керуючись естетичним смаком.</p> <p>Засвоює поняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> • полемічна література, • жанр послання, • пафос як елемент поетики, • гумор, сатира. 	

Рекомендовані автори і твори

Іван Вишенський (полемічна література), Мелетій Смотрицький «Тренос», Климентій Зіновійв (поезія), Григорій Сковорода (поезія, байки, притчі), Іван Величковський «Вірші до Івана Самойловича», Касіян Сакович «Вірші на жалосний погреб...».

5. Орфоепічні й орфографічні літературно-мовні норми (15% учбового часу)

- 5.1. українська мова в світі;
- 5.2. одиниці мови;
- 5.3. орфоепія. Основні норми української літературної вимови;
- 5.4. орфограма. Принципи українського правопису;
- 5.5. морфологічна будова слова. Стилiстичні засоби словотвору;
- 5.6. основні групи лексики і фразеології;
- 5.7. стилістичні фігури, тропи, їх виражальні можливості.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Поглиблює і систематизує основні відомості про одиниці мови.</p> <p>Закріплює практичні навички мовного аналізу.</p> <p>Поглиблює і систематизує основні орфоепічні правила української мови.</p> <p>Знає стилістичні засоби фонетики.</p> <p>Вміє визначати особливості фонетичної організації текстів.</p> <p>Знає принципи українського правопису, вдосконалює свою орфографічну вправність.</p> <p>Поглиблює поняття про морфологічну будову слова, систематизує правила написання префіксів, коренів, суфіксів з орфограмами.</p> <p>Удосконалює навички словотвірного аналізу.</p> <p>Розуміє роль словотвірних засобів у творенні певного стилю мовлення.</p> <p>Вміє співставляти й вибирати виражальні засоби мови відповідно до ситуації та мети висловлювання, обґрунтовуючи свій вибір.</p> <p>Розширює знання про лексичне багатство української мови, ділить словниковий склад мови на групи за значенням, походженням, сферою вживання.</p>	<p>Розуміє значення знань з лексикології для культури мовлення людини.</p> <p><i>Усвідомлює, що доля української мови та становлення і зміцнення української державності є нерозривно пов'язаними.</i></p> <p><i>Відчуває свою причетність до світового українства, виховує в собі повагу до українського слова, толерантність до інших мов, переконань і поглядів.</i></p>

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Вміє використовувати багатозначні слова, омоніми, синоніми й антоніми з певною стилістичною метою.</p> <p>Правильно й доцільно вживає в мовленні запозичені слова.</p> <p>Визначає роль застарілих слів, неологізмів, діалектизмів у художньому стилі.</p> <p>Правильно використовує в усному й писемному мовленні стилістично забарвлену лексику.</p> <p>Поширює знання про фразеологізми, їх різновиди, походження; вчиться уникати помилок у їх вживанні.</p> <p>Вміє вживати у мовленні стилістичні фігури, тропи, вміло користується їх виражальними можливостями.</p>	

6. Література Просвітництва (20% учбового часу)

- 6.1. історико-культурне тло епохи Просвітництва;
- 6.2. провідні концепції Просвітництва;
- 6.3. загальні та відмінні риси сентименталізму в європейській і українській літературі та мистецтві;
- 6.4. просвітительський реалізм в українській літературі;
- 6.5. початок психологічного портрету:
 - 6.5.1. літературний герой: оцінка поведінки героїв в літературі сентименталізму з морально-етичного погляду;
 - 6.5.2. сентиментальна повість: особливості жанру;
 - 6.5.3. проблема особистої та суспільної моралі в літературі Просвітництва.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Знає про суспільно-історичний контекст становлення нової української літератури.</p> <p>Називає найвизначніших письменників цього часу, основні віхи їх життя і творчості.</p> <p>Знає відмінні ознаки мовленнєвого ідеалу літератури Просвітництва.</p> <p>Вміє визначати основні стилістичні особливості літератури Просвітництва.</p> <p>Знає основні художні напрямки українського Просвітництва (класицизм, романтизм, початкові форми реалізму), провідні жанрові форми.</p> <p>Виявляє специфіку українського Просвітництва, аргументуючи свою думку.</p> <p>Знає характерні риси бурлескної стильової течії.</p> <p>Оцінює літературний твір як явище культури певної епохи.</p> <p>Аналізує текст з точки зору художньої образності (виявляє особливості художнього часу і простору).</p>	<p>Розуміє, що нова українська література, започаткована І.Котляревським, є новим етапом розвитку національного самоусвідомлення.</p> <p>Встановлює зв'язки українського театру з російським і європейським.</p> <p>Знайомиться з рисами народної моралі в душі просвітництва.</p> <p><i>Формує активну життєву позицію, розвиває вміння відстоювати людську гідність, власні принципи, усвідомлення можливості вибороти власне щастя.</i></p> <p><i>Усвідомлює необхідність соціально активної позиції в житті.</i></p>

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Визначає провідні проблеми і мотиви творів.</p> <p>Характеризує героїв творів, висловлює власні міркування про їх вчинки і характер.</p> <p>Аналізує художні засоби розкриття внутрішнього світу героїв.</p> <p>Будує власне мовлення відповідно до основних критеріїв риторики (оптимальність і ефективність).</p> <p>Виокремлює і пояснює художні засоби сатиричного зображення персонажів, елементи реалізму і фантастики.</p> <p>Має уявлення про сентименталізм, художні засоби сентименталізму.</p> <p>Характеризує роль автора-оповідача.</p> <p>Створює власний текст (вір, есе), інтерпретуючи зміст і форму художнього твору в контексті культурно-історичної ситуації виникнення даного твору.</p> <p>Визначає комунікативний намір автора при рецензуванні й аналізі художнього тексту.</p> <p>Засвоює поняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> • травестія, • пародія, • бурлеск, • алюзія, • сентименталізм. <p>Поглиблює знання про силабо-тонічне римування.</p>	

Рекомендовані автори і твори

Іван Котляревський «Енеїда», «Наталка Полтавка», Григорій Квітка-Основ'яненко «Маруся», Петро Гулак-Артемівський «Пан та Собака», «Рибалка».

7. Романтизм (20% учбового часу)

- 7.1. історико-соціальне тло доби романтизму;
- 7.2. стильові особливості літератури романтизму, ствердження культу краси в мистецтві романтизму;
- 7.3. автор і романтичний герой в європейській та українській літературі;
- 7.4. загальна характеристика творчості українських романтиків, зв'язок із національним рухом;
- 7.5. фольклорні мотиви у творчості європейських та українських романтиків.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Знає основні стильові особливості романтизму.</p> <p>Засвоює в творах романтизму виражені в них ідеї пошуків духовної і естетичної гармонії людини і природи, сучасного, минулого і майбутнього, окремої особи і народного життя; бачить розбіжність між ідеалом і дійсністю.</p> <p>Встановлює основні риси біографічного автора й образу автора в художньому тексті.</p> <p>Знає основні жанри літератури романтизму.</p> <p>Усвідомлює етнографічну основу українського романтизму.</p> <p>Вміє визначати головні мотиви поезій, провідну думку, коментувати їх у зв'язку з художніми особливостями і народнопісенною лірикою.</p> <p>Зіставляє художні образи в літературі і мистецтві, враховуючи стилістичні особливості твору.</p> <p>Відокремлює й аналізує авторську позицію і позицію героїв художнього твору.</p> <p>Розуміє внутрішню логіку й мотивацію авторської точки зору.</p> <p>Визначає жанр художнього твору.</p> <p>Аналізує художній текст з точки зору художньо-зображувальних засобів</p>	<p>Визначає основні художні засади літератури романтизму.</p> <p>Розуміє хибність як позиції національної винятковості, так і національної ізоляції в літературі і всій культурі взагалі.</p> <p>Прагне до самостійної верифікації цінностей, знаходить особистісний смисл літературного твору.</p> <p><i>Усвідомлює, що романтик – духовно багата, творча людина.</i></p> <p><i>Засвоює шанобливе ставлення до засад народної моралі й етики: працелюбності, щирості, любові й поваги до батьків.</i></p> <p><i>Розуміє красу вірності в коханні.</i></p> <p><i>Сприймає романтичне оспівування героїчних сторінок історії як засіб утвердження національної свідомості й етнічної самобутності українського народу.</i></p>

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>(епітет, метафора, асонанс, порівняння, алітерація, рима, ритм).</p> <p>Визначає комунікативний намір автора при рецензуванні й аналізі художнього тексту.</p> <p>Редагує свої і чужі тексти з точки зору правильності мовлення.</p> <p>Вчиться визначати специфіку національного варіанту загальноєвропейської стильової моделі, аргументуючи свою думку.</p> <p>Оцінює коректність критичного коментаря до художнього твору.</p> <p>Створює власні тексти (есе, твір, реферат), використовуючи емоційно-ціннісний досвід сприйняття феноменів культури.</p> <p>Засвоює поняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> • романтичний герой, • елегія, • романс, • ліро-епіка. 	

Рекомендовані автори і твори

Євген Гребінка «Човен», «Українська мелодія», «Черные очи», Амвросій Метлинський «Смерть бандуриста», Микола Костомаров, Віктор Забіла «Соловей», «Гуде вітер вельми в полі», Михайло Петренко «Небо», Маркіян Шашкевич «Веснівка», рання поезія Шевченка, Пантелеймон Куліш (поезія, роман «Чорна Рада»), Марко Вовчок «Інститутка», Леонід Глібов «Журба», «Розмова», Степан Руданський, Юрій Федькович.

11 клас

1. Лексичні і морфологічні літературно-мовні норми (10% учбового часу)

- 1.1. основні групи лексики і фразеології;
- 1.2. власне українські слова. Синонімічне багатство мови;
- 1.3. складні випадки слововживання. Роль фразеологізмів у мові;
- 1.4. система частин мови, спільне і відмінне в них;
- 1.5. стилістичні засоби морфології.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Вміє використовувати слова різних груп лексики та фразеологізми у власному усному та писемному мовленні.</p> <p>Вживає в усному та писемному мовленні синоніми.</p> <p>Використовує синонімічні ряди.</p> <p>Знає функціональні та експресивно-сміслові особливості морфології.</p> <p>Вміє добирати паралельні і синонімічні явища морфології для правильного висловлення думок.</p> <p>Демонструє правильне вживання різних частин мови в усному і писемному мовленні.</p>	<p>Визначає роль і доречність використання в тексті стилістично забарвлених лексичних, фразеологічних засобів мови, їх стилістичну функцію.</p> <p>Знаходить культурологічну інформацію, оцінює її і використовує у власному мовному досвіді.</p> <p>Використовує національно забарвлені мовні моделі (граматично-стилістичні норми) у власному мовленні.</p> <p>Розрізняє загальне і відмінне в мовах і мовній поведінці різних народів (на морфологічній основі).</p> <p><i>Помічає і цінує красу в мовних явищах, у творах мистецтва, у вчинках людей і результатах їхньої діяльності.</i></p>

2. Мистецтво діалога (10% учбового часу)

- 2.1. нарада;
- 2.2. інтерв'ю;
- 2.3. похвальна промова;
- 2.4. самозахисна промова;
- 2.5. диспут;
- 2.6. агітаційна промова.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Визначає різновиди і моделі диспутів, публічних обговорень.</p> <p>Володіє способами, які допомагають уникнути непродуктивних моделей диспутів.</p> <p>Визначає стратегії, тактики і прийоми, які використовуються в дискусії.</p> <p>Промовляє похвальні, самозахисні та агітаційні промови.</p> <p>Демонструє вміння брати і давати інтерв'ю.</p> <p>Демонструє вміння проводити наради.</p>	<p>Використовує сучасні джерела інформації для підготовки диспутів, промов, нарад в діаспорі.</p> <p>Аналізує національні особливості поведінки під час вирішення різноманітних комунікативних ситуацій.</p> <p>Формулює питання для отримання нової інформації.</p> <p>Володіє засобами ефективного слухання.</p> <p>Дискутує про вплив глобалізації на розвиток національного риторичного ідеалу.</p>

3. Реалізм в драматургії і прозі XIX століття (10% учбового часу)

- 3.1. тематична та жанрова різноманітність прози II половини XIX століття;
- 3.2. постановка соціальних проблем, поглиблення психологізму в прозі;
- 3.3. шляхи розвитку українського театру;
- 3.4. музично-драматичний характер українського театру;
- 3.5. «театр корифеїв».

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Знає основні біографічні відомості про І.Нечуй-Левицького, П..Мирного, М.Кропивницького, М.Старицького, І.Карпенка-Карого.</p> <p>Засвоює поняття реалістичної соціально-побутової повісті.</p> <p>Засвоює поняття соціально-психологічного роману.</p> <p>Усвідомлює демократичне спрямування естетичних поглядів письменників-реалістів.</p> <p>Аналізує ідейно-тематичне та жанрове багатство драматургії.</p> <p>Знайомиться з поняттям «театр корифеїв» в українській літературі.</p> <p>Узагальнює художні особливості реалізму в українському театрі і драматургії.</p> <p>Аналізує систему художніх образів в драматургії.</p> <p>Оцінює діалог у творі і аргументує комунікативні наміри героїв.</p> <p>Пише власний твір на літературну тему.</p>	<p>Розуміє соціальні проблеми та суспільні процеси пореформених часів.</p> <p>Аналізує і пояснює зумовленість конфлікту драматичних творів соціально-економічними відносинами часу.</p> <p>Називає ознаки соціально-сатиричної комедії та соціально-побутової психологічної драми.</p> <p>Розрізняє поняття прекрасного і потворного в житті і мистецтві.</p> <p>Засвоює поняття антигероя в літературі.</p> <p>Усвідомлює основні риси української ментальності, їхнього значення для самопізнання та успішної адаптації у сучасному суспільстві.</p> <p><i>Усвідомлює роль сім'ї як осередку суспільства.</i></p>

Рекомендовані автори і твори

Іван Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я», Панас Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», Марко Кропивницький «Глитай, або ж Павук», Михайло Старицький «Талан», Іван Карпенко-Карий «Хазяїн».

4. Новоромантизм (25% учбового часу)

- 4.1. українське культурне відродження на межі XIX–XX століть;
- 4.2. входження української літератури у світ європейської культури;
- 4.3. архетип Прометея – самозречення і подвиг – в літературі новоромантизму;
- 4.4. криза особистості у дзеркалі культури новоромантизму;
- 4.5. нова романтична драма;
- 4.6. проблема естетизації зла в культурі новоромантизму.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Знає основні біографічні відомості про Івана Франка, Лесю Українку, Павла Грабовського, Бориса Грінченка, Ольгу Кобилянську, Володимира Самійленка, Миколу Вороного.</p> <p>Знайомиться з новими жанровими формами: символізмом, неореалізмом, футуризмом.</p> <p>Вміє розкривати основні теми і мотиви віршів, схарактеризувати композиційні та ритмомелодійні особливості, образи-символи, алегоричні образи.</p> <p>Засвоює художні прийоми лірики: алітерацію, анафору, епіфору.</p> <p>Розрізняє і пояснює образи авторів у ліриці: ліричний суб'єкт, ліричний герой, ліричний персонаж.</p> <p>Розрізняє особливості стилю різних авторів та оцінює їх художні деталі.</p> <p>Визначає авторські художньо-зображувальні особливості художнього тексту.</p> <p>Поглиблює поняття про поетичну ритмомелодику: верлібр, білий вірш.</p> <p>Готує доповіді на літературні теми.</p>	<p>Оцінює літературний твір як явище культури певної епохи.</p> <p>Усвідомлює багатопроblemність, поліфонію мотивів лірики новоромантиків.</p> <p>Бачить вплив європейського модернізму на становлення української літератури.</p> <p>Аргументує відображення проблем національної історії в творах неоромантиків.</p> <p><i>Усвідомлює духовну цінність неоромантичного світогляду, бачить перевагу високої духовності над буденністю.</i></p>

Рекомендовані автори і твори

Іван Франко «Гімн», «Гріє сонечко», «Гримить! Благодатна пора наступає... », «Чого являєшся мені... » , «Ой ти, дівчино, з горіха зерня... », «Декадент», «Мойсей», «Перехресні стежки»; Леся Українка «Contra spem spero!», «Стояла я і слухала весну...», «Лісова пісня», «Бояриня»; Павло Грабовський «До Русі-України», «До українців», «Трудівниця»; Борис Грінченко «Екзамен», «Украла», «Дзвоник»; Ольга Кобилянська «В неділю рано зілля копала»; Володимир Самійленко «Україні» , «Українська мова»; Микола Вороний «Євшан- зілля», «Легенда», «Палімсести».

5. Художнє оновлення літератури початку ХХ століття (25% учбового часу)

- 5.1. психологізм представників «Нової школи»;
- 5.2. посилення зв'язку з культурою Європи, активні націотворчі процеси;
- 5.3. основні риси українського модернізму;
- 5.4. інтенсивність тематичних пошуків;
- 5.5. «нова» школа у прозі, «нова» драма на рубежі століть.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Знає основні біографічні відомості про М.Коцюбинського, В.Стефаника, В.Винниченка, А.Тесленка, С.Васильченка, О.Олеся, Б.Грінченка.</p> <p>Має загальне уявлення про модерністичні тенденції в українській літературі 10-х років ХХ ст. (імпресіонізм, експресіонізм, символізм).</p> <p>Вміє знаходити необхідну інформацію в довідкових виданнях і користуватися нею.</p> <p>Розрізняє і аналізує стиль письменника, бачить еволюцію художньої свідомості митця.</p> <p>Розрізняє поняття літературний герой та його прототип.</p> <p>Розрізняє новелу як жанр епосу, пояснює глибокий психологізм новели, особливості її композиції.</p> <p>Усвідомлює драматизм конфлікту, емоційну загостреність модерністичних творів.</p> <p>Аналізує імпресіоністичну поетику: роль пейзажу, звукових образів, світлотіні.</p> <p>Вміє знайти і пояснити символічні образи, ускладнені метафори.</p> <p>Розкриває образотворчі засоби творів.</p> <p>Визначає елементи лірики в прозі.</p>	<p>Оцінює літературний твір як явище культури певної епохи.</p> <p>Бачить вплив суспільного життя на світогляд письменника.</p> <p>Осмилює поняття нації як повноправного суб'єкта історії.</p> <p>Вміє визначити проблему історичної пам'яті та національної самосвідомості, особистості й народу.</p> <p>Усвідомлює внесок українського письменства початку ХХ ст. у світову літературу.</p> <p><i>Усвідомлює гуманізм як основу світоглядних переконань особистості.</i></p> <p><i>Виховує в собі співчуття, співпереживання до драматичних, напружених життєвих ситуацій, усвідомлює, що готовність допомогти є виявом гуманної та громадянської позиції людини.</i></p>

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Розуміє проблему роздвоєння людської особистості.</p> <p>Порівнює і аналізує літературні твори і твори інших видів мистецтва.</p> <p>Виявляє «вічні мотиви» і образи в світовій літературі і мистецтві.</p>	

Рекомендовані автори і твори

Михайло Коцюбинський «Intermezzo», «Цвіт яблуні», «Тіні забутих предків»; Василь Стефаник «Новина», «Камінний хрест», «Марія»; Володимир Винниченко «Салдатики!», «Суд», «Студент», «Кумедія з Костем»; Архип Тесленко «Страчене життя»; Степан Васильченко «Талант»; Олександр Олесь «Лебідь», « О слово рідне! Орле скутий!», «Чари ночі», «В небі жайворонки в'ються», «Яка краса: відродження країни!», «По дорозі в Казку», «О принесіть як не надію».

6. Неокласицизм (10% учбового часу)

- 6.1. гармонія між розумом і почуттям;
- 6.2. шляхетна культура художнього мислення;
- 6.3. «аристократизм духу».

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Розрізняє стилістичні особливості літератури неокласицизму.</p> <p>Розрізняє відмінні ознаки мовленнєвого ідеалу в літературі неокласицизму.</p> <p>Визначає авторські художньо-зображувальні особливості художнього тексту.</p> <p>Знайомиться з поняттям неокласицизму.</p> <p>Розуміє філософські проблеми представників неокласицизму: людина і світ, людина і природа, мистецтво і життя, ідеал гармонії людини з природою і Всесвітом, протест проти війни і жорстокої дійсності.</p> <p>Визначає художньо-зображувальні засоби поетів-неокласиків.</p> <p>Знайомиться з поняттям ліричної медитації.</p> <p>Аналізує текст з точки зору сюжетно-композиційної побудови.</p>	<p>Оцінює літературний твір як явище культури певної епохи.</p> <p>Розуміє духовні цінності, відданість традиціям світової класики, віддання переваги історико-культурній та морально-психологічній проблематиці, негативне ставлення до політизації мистецтва неокласиків.</p> <p>Виявляє «вічні мотиви» і образи в світовій літературі і мистецтві.</p> <p><i>Формулює моральну оцінку соціокультурної ситуації.</i></p>

Рекомендовані автори і твори

Микола Зеров «Pro domo», «Luktosa», «Обри», «Лотофаги»; Євген Плужник, збірки «Дні», «Рання осінь», «Рівновага», «Галілей», «Канів»; Максим Рильський «Яблука допіли, яблука червоні!», «Запахла осінь в'ялим тютюном...», «Троянди й виноград», «Мова», «Діалог».

7. Авангардизм (10% учбового часу)

- 7.1. докорінне оновлення віршувальної техніки;
- 7.2. філологічна філігранність віршувальної техніки;
- 7.3. кордоцентризм лірики;
- 7.4. метафоротворення з виразними ознаками барокової культури поетичного мовлення.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Розрізняє стилістичні особливості літератури авангардизму.</p> <p>Розрізняє відмінні ознаки мовленнєвого ідеалу в літературі авангардизму.</p> <p>Розрізняє модерністські течії: футуризм, конструктивізм.</p> <p>Вміє визначати художні образи: образ- символ, образ- переживання.</p> <p>Вміє аналізувати художній переклад.</p> <p>Розуміє афористичність мови у віршах.</p> <p>Засвоює поняття поетичного паралелізму.</p>	<p>Усвідомлює високу роль мистецтва у вік науково- технічної революції.</p> <p>З'ясовує взаємозв'язок світогляду і творчості письменника.</p> <p>Аналізує вплив історичних подій на характер творчості поета.</p> <p>Оцінює художню літературу як специфічну «другу реальність», важливий естетичний засіб пізнання навколишнього світу та самопізнання людини в ньому.</p> <p><i>Усвідомлює перевагу гуманізму в контексті інших ідеологій, складності морально-етичного вибору, вчиться передбачати його наслідки.</i></p>

Рекомендовані автори і твори

Володимир Сосюра «Так ніхто не кохав...», «Коли потяг у даль загуркоче...», «Любіть Україну», «Білі акації будуть цвісти...», «Мазепа»; Павло Тичина «Ви знаєте, як липа шелестить...», «Арфами, арфами...», «О панно Інно...», «Золотий гомін», «Скорбна мати», «Пам'яті тридцяти», «Похорон друга».

12 клас

1. Текст як мінімальна одиниця мовленнєвої комунікації (5% учбового часу)

- 1.1. синтаксичні та пунктуаційні літературно-мовні норми;
- 1.2. будова тексту (текстовий об'єкт і предикат, надфразова єдність);
- 1.3. типи тексту;
- 1.4. стилі тексту;
- 1.5. жанри мовлення (реферативне повідомлення, вступне слово, анотація, тези, реферат, рецензія, дослідницька робота).

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Знає особливості будови складних речень різних видів.</p> <p>Знає правила вживання розділових знаків у складних реченнях різних видів.</p> <p>Знає поняття текстовий суб'єкт і текстовий предикат, поняття мікротеми і макротеми.</p> <p>Визначає види зв'язків: контактні і дистантні, ретроспективні і перспективні.</p> <p>Знає поняття надфразової єдності або складного синтаксичного цілого.</p> <p>Визначає засоби міжфразового зв'язку.</p> <p>Створює і редагує власні усні і письмові тексти учбово-наукового стилю в жанрі реферативного повідомлення, вступного слова, анотації, тез, реферату, рецензії, дослідницької роботи.</p>	<p>Дотримується норм літературної мови у власному усному і писемному мовленні.</p> <p>Має уявлення про національно-культурну специфіку різних видів речень в українській мові, їх роль у сприйнятті і відображенні картини світу народу.</p> <p>Знаходить в різних джерелах культурологічну інформацію, оцінює її і використовує у власному мовному досвіді.</p> <p>Аналізує і систематизує мовний матеріал з метою реконструкції ціннісних уявлень різних народів.</p> <p>Порівнює культурно-мовні традиції різних народів, знаходить спільне і відмінне в них.</p>

2. Український ренесанс (5% учбового часу)

- 2.1. складні суспільно-історичні умови розвитку української літератури ХХ ст.;
- 2.2. основні стилеві напрями (модернізм, соцреалізм, постмодернізм);
- 2.3. провідна роль поезії у 20-і роки ХХ ст., стилеве розмаїття мистецтва 20-х років;
- 2.4. поняття «Розстріляне відродження», домінування соцреалістичної естетики в 30-і роки.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Має уявлення про історичні та суспільні умови розвитку української літератури в ХХ ст.</p> <p>Знає про стилеві напрями, стилеве розмаїття мистецтва 20-х років (модернізм, соцреалізм, постмодернізм).</p> <p>Розуміє, в чому полягає відмінність українського відродження від класичного Відродження.</p> <p>Називає основні літературні організації, угруповання 20-х років.</p> <p>Знає про визначальну проблему літературної дискусії 1925–1928 рр. (питання існування української літератури, культури нації).</p> <p>Знає і вміє розповісти про масові репресії письменників у 30-ті роки, про втручання влади в мистецький процес.</p> <p>Вміє пояснювати поняття «розстріляне відродження».</p> <p>Розуміє основні тенденції розвитку української поезії 20-х років ХХ ст., її «вітаїстичність», вміє це пояснити.</p> <p>Називає провідних поетів 20-х років.</p> <p>Має уявлення про розвиток української прози 20-х років ХХ ст., її представників, знайомий з різними орієнтаціями на художнє та позахудожнє життя.</p> <p>Усвідомлює громадянський пафос літератури українського ренесансу</p>	<p>Осмилює явища мистецтва як елементи культури певного часу і певного народу.</p> <p>Усвідомлює зв'язок внутрішньої свободи митця з процесом його творчості.</p> <p>Розвиває вміння сприймати явища, події у зіставленні, порівнювати їх.</p> <p>Розвиває допитливість, вміння шукати необхідну інформацію.</p> <p><i>Розуміє важливість збереження духовного опертя на вселюдські, гуманістичні цінності.</i></p> <p><i>Розвиває естетичний смак.</i></p>

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>20-х років.</p> <p>Засвоює поняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> • «розстріляне відродження», • вітаїстичність, • експресіонізм, • авангард (авангардизм). 	

Рекомендовані автори і твори

Михайль Семенко (Михайло Семенко) «Бажання», «Місто», «Запрошення»; Максим Рильський «Молюсь і вірю...», «Коли усе в тумані життєвому...», «Солодкий світ!..», «Запахла осінь в'ялим тютюном...»; Євген Плужник «Для вас, історики майбутні...», «Вчись у природи творчого спокою...», «Ніч... а човен – як срібний птах!..», «Річний пісок...».

3. Імпресіонізм та неореалізм (15% учбового часу)

- 3.1. «шлях безумної подорожі» розстріляного відродження (доля письменників 30-х років ХХ ст.);
- 3.2. новела як жанр імпресіонізму ХХ століття;
- 3.3. емоційно розхристана стилістика імпресіоністів;
- 3.4. орієнтація на «психологічну Європу».

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Знає і вміє розповісти про трагізм творчої долі українського письменства 30-х років ХХ ст.</p> <p>Усвідомлює художню нежиттєвість методу «соціалістичного реалізму» та його вплив на творчість українських письменників цієї доби.</p> <p>Знає про представників «празької школи» та своєрідність їхньої естетики («аристократизм духу»).</p> <p>Ознайомлений з жанрово-стильовим розмаїттям прози, її експериментаторськими модерністичними пошуками, усвідомлює її зв'язок з поезією.</p> <p>Знайомий з новелою як жанром імпресіонізму ХХ століття.</p> <p>Знає творчу біографію М.Хвильового, Г.Косинки, В. Підмогильного, їх роль у літературному житті 20–30 років.</p> <p>Знає основні риси характеристики біографічного автора й образу автора в художньому творі.</p> <p>Розуміє, як тема та ідея художнього твору характеризують авторську концепцію світу.</p> <p>Розглядає зміст творів, вміє їх аналізувати.</p> <p>Вміє коментувати ідейно-художню роль елементів сюжету художніх творів, аналізувати зображувальні засоби.</p>	<p>Вчиться осмислювати явища мистецтва як складову культури певного часу і певного народу.</p> <p>Усвідомлює переваги гуманізму в контексті інших ідеологій, складності морально-етичного вибору, вміння передбачити його наслідки (М.Хвильовий).</p> <p>Розуміє причини часткової заангажованості прози цього часу.</p> <p>Розуміє важливість прагнення гармонії душі та світу, великої сили синівських почуттів (Г.Косинка).</p> <p>Розуміє вплив цивілізаційних процесів на людину, психологічну мотивацію вчинків персонажів, усвідомлює моральні, психологічні аспекти самоствердження людини (В.Підмогильний).</p> <p><i>Усвідомлює альтернативу: активна життєва позиція за будь-яких обставин чи терплячість і пасивне очікування.</i></p> <p><i>Розуміє важливість переваги загальнолюдського над класово-ідеологічним.</i></p>

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Визначає стильові особливості, проблеми творів, зазначає перевагу імпресіонізму в стильовій палітрі митців.</p> <p>Вміє визначати жанр твору, відрізнити реальне й уявне в ньому, характеризує образи.</p> <p>Оцінює використані автором художні засоби з позицій емоційно-образної єдності тексту.</p> <p>Усвідомлює опертя літератури 30-х років на національну і європейську традиції.</p> <p>Інтерпретує художній текст, враховуючи авторську концепцію світу.</p> <p>Створює власні тексти (есе, нарис, твір), виказуючи власну оцінку соціокультурної ситуації доби.</p> <p>Поглиблює поняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> • психологізм, • імпресіонізм, • вітаїстичний пафос. 	

Рекомендовані автори і твори

Микола Хвильовий, новела «Я (Романтика)», роман «Вальдшнепи», повісті; Григорій Косинка «На золотих богів», «В житах», «Політика», «Вибрані оповідання», «Серце», «Мати», «Фавст»; Валер'ян Підмогильний, роман «Місто», збірка оповідань «Проблема хліба».

4. Символізм та експресіонізм в драматургії (10% учбового часу)

- 4.1. розвиток національного театру та драматургії 20–30-х років (від ідеологічних агіток до психологічної драми);
- 4.2. модерн в українському театрі;
- 4.3. експресіоністичний реалізм в українському театрі 20-х років;
- 4.4. сконцентрована парадоксальна ситуація.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Має уявлення про особливості розвитку драматургії й театру 20-х років, вміє розповісти про це.</p> <p>Знає творчі біографії Миколи Куліша, Івана Кочерги.</p> <p>Аналізує сюжет, визначає і коментує проблеми, порушені в творах.</p> <p>Характеризує образи дійових осіб, пояснює символічність окремих епізодів і образів.</p> <p>Усвідомлює сконцентровану парадоксальну ситуацію, в якій розгортаються характери героїв (драма М.Куліша «97»).</p> <p>Розуміє умовність часу і місця дії (драма М.Куліша «Маклена Граса»).</p> <p>Виділяє специфіку художнього світу українського символізму й аргументовано характеризує його відмінності від європейської стильової моделі.</p> <p>Бачить поєднання національного матеріалу і вселюдських, «вічних» мотивів і образів.</p> <p>Створює власний текст (твір, есе), інтерпретуючи зміст і форму художнього твору в контексті культурно-історичної ситуації виникнення даного твору.</p> <p>Засвоює поняття:</p> <ul style="list-style-type: none">• символізм,	<p>Вміє оцінити творчий доробок українських драматургів 20-х років, який увібрав досвід західноєвропейської класики і спадкоємно продовжив велику традицію української драматургії XIX – поч. XX ст.</p> <p>Сприймає й розуміє естетику образного слова, його значення для розвитку естетичного смаку людини.</p> <p>Розвиває гнучкість і логічність мислення, вміння застосовувати відомості, одержані раніше.</p> <p>Розвиває уміння знаходити необхідну інформацію, порівнювати і співставляти різні явища.</p> <p><i>Усвідомлює «вічне» протистояння людини і суспільства, «вічну» необхідність прагнення гармонії.</i></p>

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
• експресіонізм.	

Рекомендовані автори і твори

Микола Куліш, п'єси «Мина Мазайло», «Маклена Граса», «97»; Іван Кочерга, драматичні поеми «Свіччине весілля», «Ярослав Мудрий».

5. Риторика публічного виступу (10% учбового часу)

- 5.1. жанри та види ораторського мистецтва;
- 5.2. виступ. Структура публічної промови;
- 5.3. вимоги до виступу;
- 5.4. мова публічної промови;
- 5.5. невербальна поведінка оратора.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Визначає адресата доповіді і мету спілкування.</p> <p>Підбирає матеріал і складає конспект.</p> <p>Засвоює вимоги до виступу: правильність, точність, ясність, логічність, мовне багатство, емоційність.</p> <p>Використовує виражальні засоби риторики: порівняння, деталі, метафори, цитування, протиставлення, заклик, парадокс, гіперболу, риторичні запитання.</p> <p>Виголошує інформаційні, аргументовні, закличні та урочисті публічні промови.</p> <p>Оцінює виступи однокласників, керуючись вимогами до публічного виступу.</p>	<p>Бере участь в навчальних науково-дослідницьких і творчих проектах, які зближують європейське співтовариство.</p> <p>Критично оцінює отриману інформацію, аналізує її з точки зору загальнолюдського та суспільного.</p> <p>Дотримується принципів і норм риторики в ситуаціях міжкультурного діалогу.</p> <p><i>Цікавиться риторичними традиціями й ідеалом спілкування сьогодення.</i></p>

6. Неоромантизм (25% учбового часу)

- 6.1. проблема духовного оновлення людини і суспільства;
- 6.2. ідеал сильної української особистості;
- 6.3. символічність образів;
- 6.4. поетичний ліризм у поєднанні з класичним реалізмом.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Вміє проаналізувати епічний твір, визначати новелістичний жанр, виділяти провідні ідеї, пояснювати символічність образів, розкривати їх, спираючись на текст.</p> <p>Шліфує вміння пояснювати художні засоби (відшукувати реалістичне і умовне зображення, елементи фольклору, поетичні прийоми в епічному описі).</p> <p>Розуміє «відкритість» фіналу (новела).</p> <p>Виділяє епізоди й художні деталі, які втілюють національні атрибути.</p> <p>Знає жанр авантюрно-пригодницького роману, вміє пояснювати його риси (динамічність сюжету, романтичність стилю, символіка, гуманістична ідея перемоги добра над злом, сильний тип людини) (І.Багряний, «Тигролови»).</p> <p>Знає жанр кіноповіді, специфіку публіцистичного тексту.</p> <p>Обговорює провідні мотиви, проблеми з позицій сьогодення, дискутує про їхню актуальність, дотримуючись правил ведення дискусії.</p> <p>Засвоює і поглиблює поняття:</p> <ul style="list-style-type: none"> • неоромантизм, • новела, • пригодницький роман, • кіноповідь, • роман у новелах, • художній час і простір, • умовність зображення. 	<p>Демонструє розуміння культурних та соціальних проблем часу.</p> <p>Усвідомлює важливість збереження родових, родинних зв'язків, духовного оперття на вселюдські, гуманістичні цінності.</p> <p>Виховує в собі патріотичні почуття, які проявляються на відстані, усвідомлює їх щирість і безпосередність.</p> <p>Усвідомлює філософську сутність щастя людини, його відносність і короткочасність.</p> <p>Усвідомлює небезпеку цивілізаційних процесів, здатність сучасної людини зберегти своє ество, свої почуття.</p> <p>Розвиває вміння робити узагальнюючі висновки, цілеспрямовано використовувати необхідну інформацію.</p> <p>Демонструє толерантність до чужої думки, вміння вести дискусію.</p> <p><i>Сприймає життєві явища, події, людей у контексті загальнолюдських понять і цінностей, розуміє взаємозв'язок конкретного із загальним.</i></p> <p><i>Формує риси вольового характеру, непереборного оптимізму, віри в перемогу.</i></p>

Рекомендовані автори і твори

Юрій Яновський, р-ни «Чотири шаблі» (новела «Перша пісня»), «Вершники» (новели «Подвійне коло», «Дитинство», «Шаланда в морі»); Олесь Гончар, р-н «Собор», р-н «Тронка» (новели «За мить щастя», «Залізний острів»); Іван Багряний, р-н «Тигролови», повість «Огненне коло»; Улас Самчук, повість «Марія», р-н «Волинь», мемуари; Олександр Довженко «Україна в огні», «Зачарована Десна».

7. «Третій призв» в українській літературі (15% учбового часу)

- 7.1. проблема людського буття на землі – основа творчості;
- 7.2. порушення стереотипності в сюжетній побудові твору;
- 7.3. «химерна проза» як опозиція до методу соцреалізму (В.Шевчук).

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Знає основні біографічні відомості про В.Симоненка, Г.Тютюнника, П.Загребельного, В.Шевчука.</p> <p>Аргументує введення звичайних, буденних фактів у проблеми планетарного масштабу, піднесення конкретних життєвих випадків до рівня філософських узагальнень.</p> <p>Розвиває поняття художньої деталі у новелі.</p> <p>Вміє аргументовано порівнювати авторські стилі представників різних літератур даної епохи.</p> <p>Визначає комунікативний намір автора при рецензуванні та аналізі художнього тексту.</p> <p>Розуміє особливості художнього стилю: химерність сюжетів і образів, філософічність, образи-символи, екзистенційні мотиви, асоціативність мислення.</p> <p>Знає жанрові різновиди роману: химерний роман, роман-притча, роман-балада, роман-триптих.</p> <p>Поглиблює поняття про модерні течії в літературі: готичний стиль, необароко.</p> <p>Засвоює поняття історико-психологічного роману.</p>	<p>Аналізує соціокультурну ситуацію при сприйманні й інтерпретації творів.</p> <p>Аналізує формування ідейно-естетичних переконань автора в умовах піднесення громадської активності народу, нової суспільної атмосфери.</p> <p>Використовує історико-культурні коментарі для дослідження художнього твору.</p> <p>Визначає типове (конкретно-історичне та загальнолюдське) значення головних дійових осіб вивчених творів.</p> <p>Усвідомлює незнищенність історичної пам'яті народу та його мистецьких цінностей у художніх творах.</p>

Рекомендовані автори і твори

Василь Симоненко «Лебеді материнства», «Дід умер», «Є в коханні і будні і свята...», «Ти знаєш, що ти людина...», «Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок...», «Ну скажи – хіба не фантастично...»; Григій Тютюнник «Три зозулі з поклоном», «Оддавали Катрю»; Павло Загребельний «Диво»; Василь Шевчук «На полі смиренному».

8. Модернізм (10% учбового часу)

- 8.1. оновлення жанрового стильового арсеналу засобів типізації (казково-фантастичних та алегоричних);
- 8.2. засоби умовності (гротескна деформація, магічно-химерна вигадка);
- 8.3. казка, міфологічна притча в канві творів;
- 8.4. філософія екзистенціалізму;
- 8.5. історична пам'ять українства.

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Знає біографічні відомості про Л.Костенко, І.Драча, В.Стуса.</p> <p>Розрізняє ступінь умовності в художньому світі.</p> <p>Розуміє естетичну функцію використаних автором художніх прийомів.</p> <p>Враховує поновлення жанрів в модерністському типі творчості.</p> <p>Пише власні тексти: есе, твір, нарис, літературно-музичний сценарій.</p> <p>Засвоює поняття: історичний роман у віршах, пастораль, палімсест, елегія.</p> <p>Визначає екзистенціалістські ідеї в художньому творі.</p>	<p>Визначає специфіку національного варіанту загальноєвропейської стильової моделі модернізму.</p> <p>Усвідомлює світове значення українського письменства.</p> <p>Визначає типове (конкретно-історичне та загальнолюдське) значення головних дійових осіб вивчених творів.</p> <p>Користується довідниковими джерелами.</p> <p><i>Розвиває естетичний смак, відчуття краси форми і змістової глибини поетичного образу.</i></p>

Рекомендовані автори і твори

Ліна Костенко «Пастораль ХХ сторіччя», «Українське альфреско», «Життя іде і все без коректур...», «Вже почалось, мабуть, майбутнє...», «Доля», «Страшні слова, коли вони мовчать...», «Виходжу в сад, він чорний і худий...», «Маруся Чурай»; Іван Драч «Балада про соняшник», «Крила», «Чорнобильська мадонна»; Василь Стус «На колимському морозі калина...», «Як добре те, що смерті не боюсь я...», «За літописом Самовидця», «У цьому полі синьому, як льон...», «Сто років, як сконала Січ...».

9. Ділові папери (5% учбового часу)

- 9.1. заява;
- 9.2. пояснювальна записка;
- 9.3. доручення;
- 9.4. простий діловий лист;
- 9.5. розписка;
- 9.6. CV (резюме).

Планований результат

Комунікативна і мовна компетенція	Соціокультурна компетенція
<p>Виконує мисленнєві дії – аналіз, порівняння, узагальнення, конкретизацію, синтез, експериментування.</p> <p>Формулює висновки за аналогією, моделює, робить припущення і добирає переконливі аргументи на підтвердження висловлених тез.</p> <p>Критично оцінює сприйняту інформацію, спростовує хибні твердження, оперуючи відомими уявленнями і поняттями лінгвістичного і позалінгвістичного плану.</p> <p>Складає всі визначені програмою види паперів.</p>	<p>Усвідомлює структуру власної пізнавальної діяльності: мотив-мету, план її досягнення, хід здійснення плану, оцінювання результату.</p> <p>Самостійно визначає мету власної пізнавальної діяльності і забезпечує її досягнення.</p> <p>Аналізує національні особливості в спілкуванні.</p> <p>Використовує сучасні джерела інформації під час вирішення різних комунікативних задач.</p>

Форми та методичні прийоми оцінювання навчальних досягнень учнів

Форми та методичні прийоми оцінювання навчальних досягнень учнів

Використовуючи в дійсності програму навчального предмета, необхідно дотримуватися основних принципів та порядку оцінювання, визначених правилами КМ про стандарт загальної середньої державної освіти.

Організатор оцінювання і оцінювач:

- відповідно до мети оцінювання використовує діагностичне, формативне і сумарне оцінювання;
- вибирає найбільш вдале місце в навчальному процесі (вступне оцінювання, поточне оцінювання, оцінювання в кінці навчального процесу);
- використовує різноманітні форми оцінювання і методичні прийоми;
- вибирає зміст оцінювання згідно з досягнутим учнем результатом з навчального предмету;
- визначає критерії оцінювання і використовує для досягнення мети перевірної роботи відповідний вид оцінки.

	Діагностичне оцінювання	Формативне оцінювання	Сумарне оцінювання
Задачі оцінювання	Визначити раніше отримані учнем знання, навички і відношення до планування і покращення навчального процесу з метою уточнення навчальних цілей, вибору навчальних задач, змісту освіти.	Дати можливість учневі визначити учбові досягнення по відношенню до сформульованих в програмі найважливіших результатів з метою їх покращення. Сприяти розвитку відповідальності і мотивації учня, заохочуючи його до процесу оцінювання. Сприяти розвитку покращення навчального процесу (навчання вчителем і вивчення учнем).	Визначити навчальні досягнення учня, щоб констатувати отримані знання, навички і відношення до виставлення оцінок. Результати сумарного оцінювання можна використовувати в формативних цілях (для інформації про досягнення навчальних цілей і задач, для переоцінювання в навчальному процесі використовуваних методів, для прийняття рішень в наступній роботі).
Місце в навчальному процесі(час проведення) частота	Вступне оцінювання краще проводити на початку навчального року, навчального курсу або теми.	Чергове оцінювання проводять під час навчального процесу. Педагог організує його в міру необхідності.	Кінцеве оцінювання проводять в завершенні кожної теми, за необхідністю об'єднуючи невеликі теми або великі теми поділяючи на частини. Можна використовувати в кінці навчального року.

	Діагностичне оцінювання	Формативне оцінювання	Сумарне оцінювання
Зміст оцінювання	Зміст складається з отриманих раніше знань, навичок, відношення, які необхідні в подальшому процесі засвоєння навчального матеріалу.	Зміст складають самі важливі результати, досягнуті учнем(знання, навички, відношення) під час вивчення теми.	Зміст складають досягнуті учнем результати (знання, навички, відношення) в кінці теми. В учня є можливість демонструвати свої навчальні досягнення, виконуючи різні завдання, які відносяться до різних рівнів складності.
Форми оцінювання	Використовуються різноманітні форми оцінювання: усне, писемне, комбіноване; індивідуального чи колективного досягнень; оцінювати можна як об'єктивно, так і суб'єктивно оцінюваними завданнями.		
Методичні прийоми оцінювання	Спостереження, розмова, опитування, тест та інше.	Для перевірки навчальних результатів в основному використовують ті ж самі методи і прийоми, що і для навчального процесу. Спостереження, розмова, опитування, робота з текстом, есе, реферат, дискусія, домашнє завдання та інше.	Письмові, усні або комбіновані перевірні роботи; індивідуальні або групові проекти; науково-дослідницькі роботи.
Оцінювач	Учитель / учень відповідно до вироблених критеріїв оцінювання.	Учитель / учень відповідно до вироблених критеріїв оцінювання.	Учитель / учень відповідно до вироблених критеріїв оцінювання.
Критерії оцінювання, їх вироблення	Критерії необхідні для забезпечення об'єктивності оцінювання. Критерії виробляє вчитель відповідно до вибраних форм оцінювання і методичних прийомів, а також відповідно до результатів, досягнутих учнем. Для вироблення критеріїв можна задіяти і учнів, щоб удосконалити навички оцінювання і самооцінювання. Учитель знайомить учнів з порядком оцінювання.		
Відображення оцінювання	Оцінюється в письмовому вигляді.	Оцінювання в письмовому вигляді або залік / незалік.	Учитель оцінює по 10-бальній шкалі і документує це.

Перелік навчальних посібників

1. Навчальні посібники:

1.1. Підручники, учбові й методичні посібники, видані в Україні, що найбільш відповідають вимогам змісту стандарту «Мова та література національних меншин»;

1.2. Додаткова література: навчальна література для учнів чи педагогів або методична література, яка не затверджена Міністерством освіти і науки, проте може бути використана як додаткова література для засвоєння основних вимог, вказаних в стандарті окремо, або для перевірки учбових досягнень з даного навчального предмету: завдання і вправи, збірники, хрестоматії, роздатковий матеріал;

1.3. Довідкова література: словники, довідники, енциклопедії, антології;

1.4. Періодичні видання;

1.5. Інтернет-ресурси

2. Наочність і технічні засоби, обладнання:

2.1. Наочність: таблиці, плакати, репродукції картин, учбово-ілюстративний матеріал;

2.2. Технічні засоби і обладнання: магнітна дошка, комп'ютер з підключенням до Інтернету, магнітофон, відеоманітофон, телевізор, кодоскоп, проектор.

Методи навчання

Вибір методів визначається метою і задачами засвоєння курсу, тобто формуванням в учня комунікативної, мовної, соціокультурної та навчальної здібностей на основі активної навчальної діяльності самого учня.

Методи роботи по курсу «Українська мова» і курсу «Українська література» були названі й описані в програмах для основної школи.

У даній програмі акцентується увага на тих методах, які особливо рекомендуються в середній школі.

Методи	Пояснення	Приклад
Бесіда	<p>Організація розмови з учнями за допомогою системи запитань, які підводять учнів до засвоєння фактів, понять, закономірностей.</p> <p>Прийоми проведення бесіди: постановка питання; обговорення відповідей і думок учнів; коректування відповідей; формулювання висновків. Види бесід:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) евристична (учитель, спираючись на набуті учнями знання і досвід, підводить їх до розуміння і засвоєння нових знань, формулювання правил); 2) повідомлююча (використовується для повідомлення нових знань); 3) закріплююча (використовується після вивчення нового матеріалу); 4) індивідуальна (запитання адресуються одному учневі); 5) фронтальна (запитання адресуються всій навчальній групі). 	<p>Тема: «Вміння спілкуватися».</p> <p>Питання для бесіди:</p> <p>Чи можете ви оцінити рівень спілкування, мовленнєвий етикет ваших друзів, знайомих як цілком задовільний?</p> <p>Чи вважаєте ви, що вже відпрацювали свої правила поведінки?</p> <p>На що б ви порадили звернути увагу в спілкуванні своїм ровесникам? тощо.</p>
Вирішення проблеми	<p>Вчитель або учень формулюють проблему або запитання, на яке потрібно знайти відповідь.</p> <p>Учні уточнюють проблемне запитання, продумують і здійснюють план його вирішення, оцінюють, чи є</p>	<p>Учбова ситуація. Після ознайомлення учнів з «Велесовою книгою» – найдавнішим літописом прадавньої української літератури, учні висувають проблемне запитання: «Чи потрібна пересічній людині інформація про далеке</p>

Методи	Пояснення	Приклад
	<p>отриманий результат рішенням цієї проблеми, чи проблема потребує подальшого розгляду.</p> <p>При необхідності вчитель знайомить учнів з відомими рішеннями і зразками.</p>	<p>минуле рідного етносу? Чому?»</p> <p>У процесі обговорення (мікрогруповий, індивідуальний, фронтальний пошук ідей, рішень, підходів, моделей) учні, спираючись на загальнолюдський і власний досвід, приходять до висновку про необхідність знання своїх коренів, минулого свого етносу.</p> <p>У кінці уроку проводиться аналіз і рефлексія обговорення, пошуку, участі учасників.</p>
<p>Дидактична гра</p>	<p>Передбачає учбову спрямованість і змагання (КВК, кросворд, вікторина, «Поле чудес» тощо). Структуру учбового процесу на основі дидактичної гри складають 4 елементи-етапи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) орієнтація (представлення теми вчителем або учнями, огляд загальних правил гри); 2) підготовка до проведення гри (аналіз сценарію, правил, ігрових процедур тощо); 3) проведення гри; 4) обговорення гри (одним із результатів якого може стати і внесення корективів у зміст і порядок проведення гри). 	<p>Літературний суд: суди над Лукашем, героєм драми-феєрії Л.Українки «Лісова пісня»; засудження дрібновласницьких інтересів членів родини Кайдашів, героїв повісті І.Нечуя-Левицького; суд над Чіпкою Вареником – героєм роману П.Мирного «Хіба ревуть воли...» і т.д.</p> <p>Дуель – суперники «стріляються» епіграмами, жартами, дотепами, як це роблять учасники КВК; пишуть одну або кілька епіграм на знайомих, друзів; на швидкість вирішують кросворди, анаграми тощо.</p>
<p>Дискусія</p>	<p>Учні обговорюють проблему, обмінюються точками зору, ідеями з метою пошуку оптимального способу вирішення проблеми, виявлення різних точок зору, усвідомлення глибини обговорюваної проблеми.</p> <p>Види навчальної дискусії: круглий стіл, засідання групи експертів, форум, симпозіум, дебати.</p>	<p>Тема дискусії: «Чи кожна людина може стати гарним оратором?».</p> <p>Учні розподілять рольові позиції: ведучий дискусії, група пропонентів, група опонентів, експертна група.</p> <p>Ведучий дискусії формулює проблему, слідкує за висловлюваннями «по темі», записує головне для</p>

Методи	Пояснення	Приклад
		<p>заключного слова, коригує мовну поведінку учасників.</p> <p>Учасники дискусії по черзі висловлюють свої позиції, аргументують їх.</p> <p>Експерти оцінюють позиції груп, їх аргументи, висловлюють свою точку зору, яка допомагає учасникам погодитися з думкою опонента.</p>
Дослідження	<p>Учитель або учень формулює проблему, яку будуть досліджувати. Учні висувують гіпотези вирішення проблеми; збирають, аналізують і узагальнюють необхідну інформацію; роблять висновки; фіксують результати дослідження.</p>	<p>Тема: «Традиції і символи українського народу» (до теми «Доповідь. Виступ з доповіддю»).</p> <p>Учні розподіляють між собою дослідження певних традицій і символів, добирають матеріал, складають робочий план, систематизують дібраний матеріал, розподіляють послідовність виступу.</p>
Інтерв'ю	<p>Інтерв'ю – один із мовленнєвих жанрів, з яким учні знайомляться при вивченні рідної мови. Вчитель пропонує учням взяти інтерв'ю в однієї людини або декількох людей на певну тему. Учні продумують запитання, які вони зададуть співрозмовнику, проводять інтерв'ю, оформляють текст інтерв'ю (враховуючи вимоги жанру).</p>	<p>Тема для інтерв'ю: «Що таке дружба? Що ви цінуєте в своїх друзях (подругах)?» (при вивченні теми «Підготовлений виступ на зборах»).</p> <p>Учні беруть інтерв'ю у своїх друзів, ровесників, вчителів.</p> <p>Одна із задач інтерв'ю – вміло проаналізувати різні погляди людей, зробити висновки і довести їх до слухачів.</p>
Лекція	<p>Вчитель або учень викладає зміст будь-якої теми – це може бути виклад різних ідей, думок, фактів, теорій і подій. Учні слухають, роблять записи відповідно до завдання, готують і задають питання.</p> <p>Під час уроку, пам'ятаючи про те, що переважна більшість учнів здатна зосереджено слухати не більше 5–6 хвилин, необхідно вирішити задачу активізації розумової, пізнавальної і практичної діяльності на уроці.</p>	<p>Особливістю уроку-лекції «Романтизм як літературна течія в Україні. «Ранні» романтики» можуть бути короткі виступи заздалегідь підготовлених учнів з біографіями Петра Гулака-Артемовського, Євгена Гребінки, Левка Боровиковського, Віктора Забіли, Михайла Петренка.</p> <p>Лекція переривається також бесідою і роботою над художніми текстами «ранніх» романтиків.</p> <p>Також вчитель на початку уроку повідомляє питання,</p>

Методи	Пояснення	Приклад
	<p>Це можуть бути наступні прийоми:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виставлення оцінок за найбільш вдалі запитання; • віднайдення помилок, навмисне допущених в лекції, про наявність яких учні попереджені заздалегідь. 	<p>теми, завдання, над якими учням доведеться працювати при виконанні домашнього завдання після лекції.</p>
<p>«Мозкова атака» («мозковий штурм»)</p>	<p>Метод народження ідей під час групової творчої діяльності. Сприяє формуванню в учнів мотивації до засвоєння нової теми, створенню плану сумісної діяльності, пошукам шляхів вирішення проблеми та ін.</p> <p>Зазначений метод забезпечує підвищення розумової активності учнів, формування в них вміння вирішувати проблему, висувати нові ідеї в процесі групової роботи, приймати рішення в демократичній формі, сприяє покращенню міжособистісних відносин.</p>	<p>Учбова ситуація: урок по творчості Олександра Олеся. Тема уроку: збірка поезій «З журбою радість обнялась» (патріотичні мотиви в ліриці Олександра Олеся).</p> <p>Учням пропонується сформулювати свою оцінку ствердженню поета про готовність люду віддати своє дитя за свободу. Записуємо всі думки, висловлені учнями, без коментарів (5 хв.). На цьому «мозкова атака» закінчується. Після цього групуємо судження учнів (правильне-неправильне, вдале-невдале) і виходимо на міні-лекцію, обговорення, диспут тощо.</p>
<p>Робота з текстом</p>	<p>Учні читають (слухають) текст, виконують завдання: визначають тему, основну думку тексту, задачу, яку ставив автор, кому він адресує свій текст; придумують заголовок для тексту або аналізують відповідність заголовка тексту до теми, основної думки; визначають тип тексту, стилі, жанр; пояснюють, за допомогою чого автор розкриває свій комунікативний задум (використовування нової інформації, засобів мовної виразності тощо).</p>	<p>Після читання тексту ставляться завдання:</p> <p>Яка тема даного тексту?</p> <p>Визначте основну думку тексту.</p> <p>Визначте тип, стиль, жанр тексту.</p> <p>Як автор доводить свою думку?</p> <p>Чи згодні ви з автором? Чому?</p> <p>Які особливості даного тексту вас вражають?</p> <p>Які засоби мовної виразності використав автор?</p>
<p>Створення власних текстів (вір, переказ, есе, опис,</p>	<p>Учитель пропонує учням створити власний текст (усний чи письмовий) на певну тему (структура тексту може</p>	<p>Учбова ситуація: рецензія на збірку оповідань В.Винниченка «Намисто».</p>

Методи	Пояснення	Приклад
відгук тощо)	<p>бути різною).</p> <p>Учні створюють текст, враховуючи обрану тему й жанрові ознаки, структуру даного типу текстів. При цьому учні виказують власні думки, висловлюють особисте відношення до зазначеної проблеми.</p>	<p>У рецензії старшокласники не тільки розкривають поставлені у творі основні проблеми, а й оцінюють майстерність автора у змалюванні образів-персонажів, роль художньої деталі у відтворенні дійсності, показують образотворчу роль художніх засобів, характеризують особливості композиції, жанрову своєрідність твору, індивідуальну манеру письма автора, обґрунтовують, з якою метою пишеться відгук, умотивовують, чому твір сподобався.</p> <p>Зміст твору варто передавати частково, щоб зацікавити читача.</p> <p>Рецензію можна оформити у формі листа або замітки до стінгазети.</p>